

Exercitatio academica de acidulis Engstingensibus / [Michael Elwert].

Contributors

Elwert, Michael.
Camerarius, Alexander, 1696-1736.
Universität Tübingen.

Publication/Creation

Tübingen : J.C. Reis, [1719]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/knmn3qbe>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

2. D. B. V.

EXERCITATIO ACADEMICA
De

**ACIDULIS
ENGSTINGENSIBUS,**

Quam
Gratiosæ Facultatis Permissu,

P R Æ S E S

**D. ALEXANDER
CAMERARIUS,**

Medicinæ Professor Extraordinarius,

Et

Respondens

MICHAEL ELWERT,

Reutlingensis,

PUBLICO EXAMINI SUBMITTUNT.

In Auditorio Medico.

Ad diem . Martii. M D C C X I X.

T U B I N G Æ.

Typis JOHANNIS CUNRADI REISII.

11

INSTITUTO ACADEMICO

ACIDULIS

CONSTITUTIONIBUS

ALEXANDER

GALEATI

DE

...

...

...

...

...

...

...

Σ. Θ.

B. MARTINUS CRUSIUS SUEV. ANNAL.

Libr. Paraleip.

Cap. XII.

Nter communicata varii generis de locis & rebus Alpium Suevicarum, de pago quodam, Klein ængstingen dicto, ita scriptum reliquit: *A Pfullingâ (non longè à Reutlingâ dissito vico egregio, nunc oppido.) ad Danubium versus uno milliari distat: Ab Auraco vero sesquimilliari.*

*In hoc pago, medio circiter, inventus est anno abhinc tertio & vigesimo, Christi sc. 1580. fons acidus: comparabilis virtute vel Jebenhusano fonti acido: qui non longè a Goëppingensi distat: & ejusdem cum eo efficacia est: nisi quod minus aqua Jebenhusa est, quàm Gœppinga. Cùm Kleinængstingensis acida aqua elixatur: superne spumam parit aurei coloris, ad glaucum vergentis. In cujus examine, Reutlingensis Medicus Alexander Camerarius, multum a-
luminis & sulfuris reperit. Occasio autem inveniendi hujus fontis hæc fuit: quòd supra dicto 1580 anno, aqua penuria in hoc vico laboratum est: Itaque ut potus suppeditaret pecori: vena quasita est,*

& hac reperta, in loco humecto. Foderunt agricola publico decreto. Sed, quod interdium foderant, noctu concidit. Ideo decem circiter dies in fodiendo & muniendo consumpti. Quò cum deinde unus, mox alius, inde tertius, descenderent: in deliquium animæ delapsi, extractique sunt. Altitudo fontis est 24. pedum: isque plenitudine sui exuberat, & bullit sursum versus: ita ut vicini nocte exaudiant. Qui si clauderetur, fortè faceret idem, quod in Teccensi tractu Hattenhofensis fons. Hic, cum quodam tempore ab indigenis inclusus contactusque fuisset: omnia impedimenta, libertatis studio disjecit. Proinde nihil ei impositum est, nisi crux lignea: ut evaporatio libera esset. Potabilis tamen est absque noxiâ. Ad quem cum mulier, mensibus laborans, venit: munda fit ea è vestigio: ipse verò fons inquinatur, cute quasi rubida obductus: sed intra hora spatium, suâ natura repurgatur. Ad leprosi quoque accessum decoloratur. Profuit autem Kleinangstingensium acidularum lavatio non nemini: ut, Martino Fischassio, cellarario pfullingensi, 1580. anno, deinde, Joannezri nostro Jacobo, & aliis.

Effoderunt ejusdem pagi Rustici, alterum fontem, anno 1590. mense Octobri & Novembri, spatio 20. passuum à fonte acido. Ibi duos Sarcophagos repererunt: quorum prior, ferè corruptus fuit: partibus tantum, quæ abiegnæ fuerant, reliquis: alter verò ferreus, benè munitus, & aspectu ferè novus. In quo, ossa quidem reperta sunt. sed propemodum marcida: & lignum, lignei pedis referens speciem (qualis est calceolarii mustricola) superius etiam marcidum. Item aliquid argenteum, digiti longitudine, cum foramine, quo appensum fuit. Terra, quæ effodiebatur, quodammodo cærulea fuit: nec limosa, sed arenosa: neque densa, sed laxa: pro natura locorum aquosorum. Fontis hujus altitudo, propemodum 30. pedum est: & ipsa aqua, Cyanei coloris. Dicitur est ab antiquis, sacellum in hoc loco fuisse: ut verisimile sit, Barones liberi Kleinangstingensis vici, ibi sepulturam suam habuisse.

EX præmissis facile patet ratio, quæ nos moverit, ad feligendum hoc thema: sc. quod concernit *Respondentē*, Laud. b. m. primus aquæ nostræ probator fuit benè olim Antecessor in officio Dn. Parentis in Lib. Imp. Civ. Reutlingâ Physicus; quem longâ quoque retro serie recolit *Præses* Atavum Paternum, & quem secutus Ejusdem B. *Avus* dedit olim successivè dissertationes tres de *Acidulis* in genere. Liceat ergò nobis tentare aliquid circa idem objectum, & commentari paucis, quæ ipsi. cum fontem adiremus (excursione quidem eò factâ ab illâ *speluncâ nebulosâ*, cui celebre à curiositate multorum inter nos nomen est, & si placet, posthac dari etiam poterunt aliquot pagellæ) vidimus & audivimus, de loco, modo, & usu aquæ, cui nomen à pago, & quæ vicissim pago famam conciliat.

Videri quidem posset thema hoc esse nec *de tempore*, nec *pro loco*: Non hoc, siquidem huc aqua illa non defertur, sed Tubingæ bibuntur acidulæ modò *Deinacenses*, *Nidernauenses* & *Börstingenses*; Nec illud, quia hyems adhuc est, dum hæc scribimus, ad principium veris ut speramus publicè proponenda, nondum potui oportuna æstas. Verum enim vero ut posterius prius declinemus, hoc ipsum spectat ad universalitatem dicendam usûs aquarum harum sapidarum, scil. bibi ipsas etiam omni tempore: Mediâ hyeme, sive strictâ sive laxâ, adveniunt bajuli, & congerunt urceos, vitrea vasa, dum assueti vel in mensa, vel in casum tantum non omnem, in lecto, carere nequeunt, vel nolunt, acidularum potu ipsis familiari, hinc, quod inexperti mirantur, sibi nunquam intempestivo. Quod autem concernit prius, conditionem scil. Logi, dandum erat aliquid & aliis, vicinis, si vel maximè ab Engstingâ ut aqua salubris huc non advocetur, vel eò se non conferant nostri. Et fatendum est, nondum esse tantum ibi confluxum hospitem, ut ædes ipsis excipiendis propriæ fuerint exstructæ. Quod si quis tamen rationes habeat eò se conferendi, vel in pago ipso, vel viciniâ

commoditatem inveniet commorandi; Nec enim *Alpes* nostræ sunt inhabitabiles, vel inhospitales, æstate maximè.

Sunt ergò *Wurtembergia*, cui de subsidiis naturæ etiam medicis benè satis prospectum ab Autore T. M. T. O. fontes salubres *aquarum* dictarum *acidularum* numero tres: Celebrantur inprimis *Deinacensis* & *Göppingensis*; Hos pone sequitur *Engstingensis*: plures sunt partim in Ipso, sed non de Ducatu, partim ad fines patriæ, propinqui, nostratibus minimè ignoti, nec inusitati. Respectu *Tubingæ* nostræ primus situs versus occasum æstivum hinc distat plus quatuor milliariibus. Alter versus ortum æstivum, sub distantia vel sex milliarium; vicinum habet *Jebenhusanum*; & ad eundem fluvium altiùs *Überkingensem*. Tertius versus ortum hybernium propior urbi est, non multum ultra tria milliaria remotus. Cæteros ad tractum *Nicri* superiori suo recenset ordine *Disp. Vener. Dn. Par. d. Acidul. Nidernow.* scil. *Bieringensem*, *Sulzauensem*, *Bærstingensem* & *Imnauensem*: Et qui supersunt *Rippelsaviensis*, *Petri. Antegast. Griesbacensis*, eò via quoque ad occasum ducit medio ferè itinere *Argentoratum*.

Sic primum *Locus* exhibet phænomenon, scil. fontem nostrum quàm *Solum* & *Unicum*. Dum laudd. modò fontium plures solent vel concurrere quasi, vel non multum ab invicem distare, noster longè satis latèque non habet socium sibi similem; Hinc & quàm *Alpestem*, seu proprium alpibus nostris, excelsæ regioni, undè vel ad ipsas *Rhæticas*, nive jugiter tectas, pertingit prospectus, quod in specie de arce *Lichtenstein*, vix horulâ ab acidulis nostris distante, perhibet laud. *Crusius*. Cùm *Sylvæ Nigræ* major sit pars memoratarum acidularum, & cùm alpibus subsit triga orientalium istarum, unicus in patriâ nostrâ scaturit in ipsâ montium altitudine. Inde proponendus porrò quàm *Montanus*, non ut cæteri omnes ad radices montium, in valle humili, ultrò erumpens, sed in loco benè alto effusus, & conscensu montis prolixo & molesto adeundus. Nec tamen simpliciter & absolutè solus est illi pago, saltim unus est

acidus, inter plures dulces. Scil. à temporibus *Crusii* fuerunt effossi per hunc pagum putei adhuc vel *decem*, quorum tamen nullus aquam præbet acidulam, nam præter nostrum cæteri omnes habent quidem potui benè aptam, sed insipidam; prærogativam pro conditione loci insignem, dum posteriores in alpi- bus pagi non bibunt nisi pluvialem, quam ab ædium tectis in *cisternas* colligunt & servant.

De *Origine Fontium* hîc non agemus ex professo, sed juxta duëtum verborum *P. Lana*, Mag. t. 2. p. 185. (*fontium non eandem omnium esse originem, sed aliquos esse à pluviis, alios à liquatis nivibus, nonnullos ab aere, frigore densato, & in aquam converso, plures etiam ab aquâ, in vapores sublimatâ mediantibus ignibus subterraneis, originem suam ducere*) quærenus ante omnia obiter: *Utrum* videatur alpestris regio apta ad cogendos vapores, juxta artificium *Ejusdem* p. 74. fontem in aridissimis locis & æstivo tempore copiosè perenniterque manantem creare; scil. in cryptâ lapidibus sui generis fornicatâ, ad quam via subterranea ducat longior, ut eò succedere possit aer, externo calore dilatatus, interno frigore condensandus. Deindè disputationi materiam proponimus: *utrum* ex dictis hypothefibus fonti nostro secundum dictas & adhuc dicendas circumstantias & rationes non sit convenientior illa, quæ est à nivibus & pluviis, vel in totum vel in tantum. Ex mappâ patriæ novissimâ geographicâ constat, rivos nostros à meridie venire plerosque omnes à tractu illorum montium, terminum ipsorû à quo esse alpes. Transeant celebriores fluviorum fontes, *Blavi, Brenza*, quin *Nicri & Danubii* ipsius, &c. non quòd non mereantur inquisitionem curiosam, sed quòd a nobis sint magis remoti, nos autem illi expediendæ nondum sumus pares. *Crusii* verba modò transcribemus de vicino pago *Holzefingâ*: *Situs est hic vicus, ubi terminantur Alpes: supra Alpium catabathmum (an der Staig) vel descensum, ab Austro Reutlingam versus proficiscentibus: in loco salubri, & per æstatem amæno. Aqua ibi viva & bona: sed aliquan-*

to spatium, ex catabathmo sursum portanda. Quò autem magis Alpes penetraveris: horrorem majorem repereris. Vere Holzelsinga tepido, illic adhuc hyemale frigus est.

Videtur itaque regio ipsa aspera, dura & sicca fluidum suum sibi ipsi non servare, vel non gaudere fontibus, sed dolere vacuas cisternas, si diu non pluat, dum ad humiùora fluit fluidum, quod ab ipsis tamen venit, juxta determinationem imbibentis, transcolantis, colligentis terræ, & juxta fluxum atque tractum subterraneum per secula introductum. Illustrationis gratiâ ponamus exemplum ex communicatione factâ ab *Amico Paterno*, de puteis non ita pridem feliciter effossis in pago, Engstingæ vicino, versus occasum, *similiter sito*, sc. ubi alpes ad nos incipiunt quasi declinare: primus & præcipuus istorum ab illo *Curioso* quæsitus & obtentus scribitur habere tres venas aquæ vivæ, deprehensas præter spem sub profunditate trium pedum, subesse adhuc totidem pedes terræ nigræ, porrò rubrum tenacem limum sive lutum, cum intermixtis lapidibus, & tandem per durum saxum sive petram fuisse fodiendum ad sex pedes; sed absque eo, ut ulterior vel profundior inveniretur aquæ vena, oportuit illâ esse contentum, hanc dextrè colligere & servare. Sic puteus ad sedecim pedes aquam tenet, & tempestate humidâ desuper effluit per canalem ad latus, sub intemperie autem annorum siccâ, qualis æstate ultimâ ad excessum, superfuit tamen aqua ad duarum ulnarum profunditatem, sufficiens pro usu quotidiano. Ad exhauriendam æstivo tempore aquam laborandum est duabus personis per diem integrum, & per noctem tantum aquæ recolligitur, quantum satis foret vel pro replendâ amphorâ. Sic potior est hic cæteris per pagum, inter quos venæ quorundam vel exarescunt, vel evanescent. Omnes autem liquatis nivibus & pluviis debent incrementum, his respondent, illarum delapsum sequuntur, utut ad puteos ipsis immediatus non detur accessus. Quâ occasione nec hæc observatio geographica prætermittenda, quippe

quippe declarans fluxu super terram, qualiter confimilem subtus & intra terram fieri concipimus: Scil. *Stillicidium ibi pluviae* ab eadem *domo* determinatur *in plagas oppositas*, pars defluit meridiem versus *in die Lauchert*, & cum hâc *in Danubium*, altera ad septentrionem *in die Wisaz*, indè *in Nicrum*, & cum hoc *in Rhenum*. Ita sanè comparatum est cum exortu fluviorum ad utrumque latus & qs. à tergo engstingæ scaturientium. Ab extremo vallis ad imum *Crusio* dicti catabathmi, quo itur ad fontem nostrum, defluit *die Echaz*: Ad ortum *offenhusæ die Lauter*, ad occasum *die Lauchert Erpsinga & Melchinga*, utrinque vix ad milliaris distantiam, oritur: Prior aquas suas *Rheno*, posteriores *Danubio* transmittunt. Clariora hæc omnia ex inspectione chartæ geographicæ, quantò magis itinere ad loca ipsa, confirmant, scaturigines maximè proximas (*von Talheim die Staig hinauf*,) esse utique in loco alto, sed cui tamen est vicinia altior, à quâ facile concipitur declinatio ad locum eruptionis. Non possumus prætermittere, quin referamus huc *Metallifodinarum aquas*, non pro dignitate negotii, tædiosi & sumtuosi, sed ex occasione modò eorum, quæ nobis relata fuerunt de vel quinque deorsum successivè puteis effossis ad radices vinearum *Reutlingæ*, ubi fuit deprehensum, *die tagwasser* se extendisse in profunditatem 20. orgyiarum, reliquum adhuc per harum 60. siccum fuisse. Undè desumemus differentia hujus rationem, nisi ex diversitate soli, aquas fortè hîc admittentis, ibi excludentis: subest enim longo illic tractui lapis quidam fissilis, per quem tamdiu jam foditur, habentem se huc usque modo eodem; tandem tamen videtur perventum esse infra illum ad alterius generis saxum, sub quo spes est meliorum.

Si quis autem in scrutinio fontium se velit exercere, habebit fortè thema curiositate suâ dignum in iisdem paralipomenis *Crusii*; sc. c. 4. de *Monte Teccio*: *In eo loco* (altitudine sc. supra montem) *orientem versus fons aquæ vivæ scaturit, idque ex tribus locis petra: &c.* *Lapideum ejus aquarium, vel crater, figuræ quadratæ est, quoquo versus latitudine pedum circiter xx. eâ altitudine, ut decem, aut amplius lapideis gradibus descendatur. Ipsa in illo aqua, viri profunditate est.*

Mira certè res, in tam excelso monte, à cæteris omnibus separato, aquam ultrò subsilire: & quotidie Lx. pecoris capitibus potum largè præbere. &c. quin imò æstate quondam fervidâ, quando rivus Lautera ita attenuatus fuerat, ut à peronato aratore propter brevitatem facile vadari potuerit, fontem hunc Teccensis montis eâdem altitudine jugiter permansisse. Quandoquidem hæc confirmantur à Bauhino, pag. 14. itaque merentur eò magis à curiosis vicinis examinari accuratius.

Sed revertendum est ad fontem nostrum, ut ipsius examine-
mus *phenomena*, illi satis conformia *hypothesi*: Etenim cum sub *finem æstatis* ad eum venissemus, oppidò mirabundi observavimus *paucitatem aquæ* in puteo, prætenso *sex orgyiarum, Klafter*, profunditatis. Utique debebatur hoc multitudini haurientium & exportantium paganorum & bajulorum, sed & pauperiori thesauro subterraneo, quem tamdiu destituerant *pluvia*, tributum non solventes; ex post facto tamen penuriam iterum suppleverunt suo tempore largiores.

Notabile porrò fuit, acidulas nostras in suo puteo non stagnare simpliciter, vel stare quietè tranquillas, sed *jugi* quodam *motu* non absque sono sursum *qs. ebullire*, cum tamen sint *frigida*. Copiam aeræ elasticæ substantiæ acidulis nostris non denegamus, huic tamen rationi soli vix sufficienti ad latus ponemus alteram. *Crusius* ex hoc capite fontem nostrum comparavit alteri, quem non prætermisit olim *Joh. Bauhinus*, fontis *Bollensis* cum omni viciniâ curiosus descriptor, aquæ tamen acidæ *Hathovensis* puteum, lapide cæso exstructum, quem circum *lichen s. hepatica* coronaverit, regi impatientem non dixit, comparavit modò cum illo Petri in valle *Griesbachianâ*, saporis, quod miramur, ferruginei. Sed in E. N. C. cent. 2. O. 69. *Cel. Lentilius* d. aq. medic. canstadiensis: Dicebant tantum esse aquæ per canalem in æstuarium profluentis impetum, ut tecturam per *asser*es non ferat, sed magno cum fragore dictos *asser*es hiscere faciat. &c. Id vero de particulis activis hujus aquæ testimonium perhibet, contrarios omnes ausus elidens.

Rationem tamen habere in super convenit adventûs aquæ cum aere & *delapsus ab alto*, ut impetus illius ebullitionis vel quasi talis sit

fit non tam à motu intestino, quàm progressivo, protrusorio. In hujus rei argumentum citamus relationem nobis factam à loci senioribus: olim ad distantiam à puteo vel centum passuum *ex solo herbo* sponte prorumpentem *scaturiginem aquae vivae*, & qualitatem hujus *acidulam*, fuisse observatam, sed à possessore prati repressam, & terrâ obrutam ac vi obturatam, ut sui hæctenus non dederit indicia. Incertum adeoque an & quantum fontium alter cum altero communicaverit: Verosimiliter tamen fuit una vena, quæ modò in viâ quâcunque de causâ pertruperat. Et *præstitisset* forsan, servasse locum istum, in libero campo altiorem, fonti aptiorem, ac in medio pago: Ubi certè mirabamur nostrum fontem adeò vicinum esse stagno impuro, quod in potum saltim vel lavacrum pecori venire solet, & vocari in alpibus, *eine hyle*, aquarum colluvies. Utrum tandem acidus *inter dulces*, impetuosus *inter tacitos*, petat aquam suam *ex communi* cum his hydrophylacio, vel *diversum* habeat sibi proprium promptuarium, ubi? de longinquo vel propinquiori? Sive an noster aliundè *deferat*, vel in decursu *acquirat* suam gratiam, cæteri talem *nunquam habuerint*, vel in itinere *perdiderint*? requirit topographiam accuratiorem, ac nobis tantisper ibi commoratis præstare licet. Manet in tantum acidularum fons ratione non unâ singularis.

Forsan communem cum prioribus rationem habet phænomenon *turbationis & purgationis* fonti tributarum, *accessui fæminino adscriptarum*. Miror tale quid non extare in *Plinio*, cum tamen menstrui portentosa mala recensuerit magno numero, loco non uno, ubi nihil facilè reperiri mulierum profluvio magis monstrificum scripsit, sc. l. 7. c. 15. sic incipit: *Acescunt superventu musta*, &c. Ut autem tenaces solent esse traditiones, sic & hæc mansit, & illic adhuc durat apud quosdam; ab aliis applicari voluit ad casum, quo hauriatur aqua *pro balneo agrorum*, prætendendo, nescio quo sensu aquam inde debilitari, fieri infirmam, & ex hoc capite puteum meliùs fuisse custoditum. *Cute obduci aquam*, phænomenon quidem est, à *Bauhino* observatum in superficie fontis alterius medicati prope *Boll, Rappenzagel*, cujus aqua coerulea visa, odore sulphu,

phuris gravi, mota veluti nebulæ albicantes innatabant, cum tamen subtus pura esset. Referebant rustici, nisi præcedente die pluisset, superficiem albam futuram fuisse. Sed de imputatione inquisitionis mulieris menstruatæ ibi silentium. Nec quidquam tale legitur in l. c. Eph. d. aq. canst: *Fontis tamen alterius aquam singulis mensibus pedetentim ac denique valdè turbari, hinc subito re- clarescere: natum inde fœmella nomen, qs. menstrua pateretur fons iste.* Si quid ergò observetur circa fontis engsting. tempore uno præ altero claritatem majorem vel minorem, quæ tamen sub istâ profunditate non videtur facilè dignoscenda, circumstantiæ omnes posthac accuratiùs erunt attendendæ. Menses quidem hodiè non amplius adeò malè audiunt, ac olim; posse autem sisti hau- riendo aquam tempore & loco humido, facilè concipitur, sed malè, non meretur hoc dici fœminam fieri mundam, quod ægram faciet: vice autem ipsius impuram fieri aquam, quasi huc trans- lato morbo, difficile conceptu, creditu. *Scheuchzerus fontes in- terdum ultrò turbari solitos barometricos dixit; scil. aere minus gravi, minus premente, bullulæ de fundo erumpunt, & lutulen- ti quid secum attollunt.*

Sed pergendum erit ad examen hujus aquæ chymicum. Ad- scriptum ipsi fuit multum *aluminis & sulphuris*; Metallum, Salis, Vitrioli, Nitri, & cæterorum, acidulis olim inesse dictorum, hîc non facta mentio. Nec nos quidquam invenimus; mansuri proin- de in illis duobus, *benignam ipsorum explicationem meditamur.* Scil. ante omnia & *sapor non est atramentosus, & galle hinc non nigricant.* Deinde *Sal* nullum indè excoquitur; nimis paucum est & leve, quod in residuo incocto dubiè gustatur sapidum, quàm ut sit ope- ræ pretium. Quod ergò *Sulphur* concernit, hoc non illo sensu vel jure engstingensi possumus tribuere, quo celebri *Reutlingensi*, cujus primitiæ quondam transmissæ *Nat. Cur.* leguntur in *Eph. Cent. IV.* Est huic locus ad radices montium, alpibus versus meri- diem conterminorum, & habet usque plures scaturiginum socias. Cùm hæc sit odora sulphureè formaliter, non acidula; illa sapida, sed inodora; moveri posset quæstio: *Utrum altera talium denegare possit*

possit in alteram? Velut inter urceos peregrè advectos perhibetur subinde observari unus & alter, cujus aqua non acidula grata bibi soleat, sed ingrata graveolens vulgò negligatur & recusetur. Nares non ita ferit nostra acidula, non modò cùm huc delatæ in vase vitreo utcunque clauso illas admoveremus, sed & cùm ad puteum ibi staremus. Cochlear *argenteum* mundæ & coctæ aquæ ibi immissum stetit per noctem, nec sub aquâ nec in ipsius summo per circulum quidquam contraxit aut ostendit coloris. Nihilominus non modò olim periculum fuit in ipsius profundo, cùm primùm foderetur hic fons, sed & quoties *expurgatur* viros etiam robustos ibi non diu durare posse, constans in pago est assertum, idque in specie, *ob gravem odorem sulphureum minabundum*. Fieri autem talem putei mundationem aliquot annorum intervallis; hinc aliquandò præsentius fuisse periculum, cùm diutius illa neglecta, & aquæ exitus in tantum limo fuisset impeditus, hunc removentes deliquium dicuntur passi, sed extractione properâ restituti. Præter hoc argumentum, sc. vix aliud principium arguens, ac *sulphur*, idem quoque confirmat *universalis* ipsius *concursum ad metalla*, hoc ipso constituens *minerale* strictè dictum, & multum in specie in *pyrite* s. *marcasitâ*, ut hinc audiat *Schwefel Kies*; solet autem subesse acidulis, & reperitur passim per patriam abunde. Quod itaque saporem aquis largitur, vix illius erit naturæ, quæ specificatur ad *sal marinum*, sed procedet ab illo *principio*, quo plenum est *sulphur*, pauco, mirùm, alterius principii singularis nexu occultatum; imò, quo cum ferro constat *Vitriolum*, cum terrâ *Alumen*.

Hinc ergò ad alterum potius ingrediens aquæ nostræ, alumen, quod forsan hodiè vocabitur in dubium, a nobis proin erit explicandum per *acidum cum terrâ enixum*. Sub quo genere non solum *alumen* in specie dictum, & *sal ab epsom*, sed & plures erunt species, tot, quot *terrarum*. Tale quid inesse huic aquæ primariò probat *sapor*, neque *lixiviosus*, neque *urinosus*, etiam non purè quidem *acidus*, ad non alium tamen accedens magis ac ad hunc modificatum. Ferit utique linguam, pro gradu tamen vehementiæ,

quam exserere potest & aliàs solet, hîc respectivè debile, ex triplici capite, scil. dilutione cum aquâ multâ, ipsarum particularum fortè minus exquisitâ acie, & tandem objecti quod invasit, quo tenetur, conditione. Scil. *terram* dedimus passivam huic activo. *Metallum* enim ut diximus se nondum prodit; *Sal alcali fixum* daret tartarum vitriolatum, qualem ex hâc aquâ necdum obtinimus; *alcali volatile* in ullâ aquarum nostrarum medicatarum etiam non agnoscimus, si propriè fumatur pro urinoso. Quid superest, nisi quod diximus? *A. Pitcarne* in elem. medic. p. 183. aquarum quidem facit mentionem medicatarum, ex chalybe & *nitro antiquorum*; utrumque suis alibi aquis competit, sensu, quo *salis tartari* hoc dicit simile: Sed quo jure illud dicat speciem *salis volatilis*, hoc in conflictu examinandum erit. Dum pergit: aquas tales domi etiam poteris conficere, scil. dissolutione *salis tartari* & *salis succini*, cum *ammoniaco volatili*, in magnâ quantitate aquæ fontanæ; hâc quidem ratione cum aquis quibusdam spadananarum & borbonianis &c. obtinebit aquam quæ conveniat in uno tertio, sed in cæteris benè diversam, ut vel maximè fortè proficuum. Agitur autem ibi de remediis ad calculum, colicam, fluxum coeliacum, epilepsiam, quibus omnibus commendatur alcali sic dilutum, ac in aquis nostris neque fixum existit nec volatile. Nec ut dictum *salinum* hoc principium separatim hætenus capitur aut concentratur, quod commune fatum est aquarum sapidarum nostratum, sive spirituosum videatur mereri prædicatum, s. dicatur *paucum, fugax, volatile, vel fatiscens, infatuatum*.

Acidulis nostris instillatum *alcali* exhibuit qs. fumum, turbavit mixturam, ita tamen, ut hæc ipsa post moram reclarasceret, sed accessu plurium guttarum succedit nova *turbatio*, eaque constans, indè *præcipitatio* sedimenti tenuis, pulvisculi ad fundum, & tenuior adhuc cuticula tenuit aquæ summum. Demissam hanc ex faucibus acidi reputamus terram, cum daretur illi objectum gratius. Aquâ autem caloris vi sensim abactâ, superficiem vitri obduxit cuticula tenuis, & per eam comparuerunt plusculæ sed minusculæ *crystalluli*, quales ferè solent esse super alcali per deliquium

quium diutius asservatum, simplices, rectæ, breves, rasis qs. pilis similes: super prunam positæ nec crepitu nec strepitu fuerunt insignes, sed manserunt aliquandiu in eodem. Sedimentum in imo vasis non æquè figuras exhibuit, sed massulam dedit gustui sal- sam adhuc lixiviosam, quod fortè plus alcali fuerat instillatum, ac ab acido poterat saturari.

Acidulis porrò instillatum *acidum*, bullas, quarum nul- læ visæ fuerant ab alcali, excitavit plures, ampliores, minus ad vitrum intus hærentes, magis ascendentes, ac in aliis tunc in urbe acidulis, non tamen exsiliences cum stridore. Scil- dum *fortius* acidum vitriolicum terram invadit, hætenus hospiti- um *debilioris*, hoc, s. *spiritus cum aere*, ab aquâ excutitur, perindè ac ab effervescentibus obtinetur aer artificialis, quem declaravit præsidis Exc. Dn. *Patruus* in *Diss. curiosa d. Antl. pneum.* Nec obstat hæc qs. effervescentia quò minus acidum aquæ possit tribui. Suf- ficiat nobis hâc vice exemplum in *disp. Par. de Nitro* datum, sub for- mâ primò ænigmatis, sed postmodum evoluti.

Huic etiam principio tribuemus tam *bullulas*, à scobe ferri aquæ injectâ exsurgentes diu, magnas, quàm *crocum*, sensim in sum- mo ipsius comparentem: Nisi ipsi ferro sit *sal* superficiale, quod aquâ etiam simplici solutum agere possit; vel ab *alcali* martem solvi regeratur, quod tamen locum hîc habere non videtur.

Cæterùm præsentiam talis acidi probat etiam *Lacmus*, aliàs aquæ fontanæ colorem *violaceum* jucundum concilians, ab alcali conservatum, à spiritu vitrioli in *roseam* rubedinem mutari soli- tum; at enim engstingenfi claram *purpura* tincturam dedit.

Et solutio *sulphuris* cum alcali facta clara instillata turbata fuit lacteo modo, ad demissionem tardam, cum odore non forti.

Neque tamen plenè sui juris esse illud agens monstravit mix- tura *aquæ & lactis* recentis & à vaccâ adhuc calentis, quæ per no- ctem fuit & mansit sine coagulo, sine grumis, altero mane cum cremore dulci per summum.

Ut sic dilutum, infirmum, dum stat in societate istâ, non eundem respectum prodat ad objecta, aliàs æquè ipsi opponi visa, sed ad alte- rum ex ipsis se qs. exserat, respectu alterius ferè lateat. Non

Non prætermittenda erat ratio *situla*, quâcum ex puteo aqua hauritur: Vidimus autem ipsam ligneam *quernam*, non *nigram*, non *incrustatam*, sed quæ qs. sensim *consumeretur*. *Istud* spectat ad phænomena ferri exclusiva; *illud* terræ conditionem probat, non lapidescentis naturæ; *hoc* acrimoniam arguit.

Catena ferrea, quâ situlæ demittuntur & attolluntur, manè sicca *rubigine* qs. croco obsita comparuit; perinde ac circuli ferrei stringentes situlam. Intra 50. annos quinque tales catenas & situlas in hoc fonte fuisse erosas & consumptas; jam sextam anno priore fuisse suspensam; retulit pagi prætor. Et hoc rationem suam habet ex dictis de scobe martis.

Curavimus aquam *incallescere* super ignem; undè statim copia bullularum magnâ vi erumpentium. Cùm ad stridorem ebullitionis perventum fuisset, tunc *turbatio albescens*; Tandem vase ab igne remoto, aqua citò satis inclaruit, demisso ad fundum *sedimento albo terreo*. In altero vase simul notavimus *pisa* incoquendo brevi tempore emolliri.

Hospita videns nos ita occupatos dixit, aquam communiter bibi solitam in usum tamen culinæ ad coquendos cibos non vocari, & siquidem *globuli* ex farina parati cum ipsâ velint coqui, tunc omnia dissolvi & *erumpere* ex sartagine.

Quod *comparationem* fontis nostri instituendam cum cæteris per patriam medicatis concernit, tantum quidem nos non præsumimus, cùm pro hoc negotio plus requiratur observationum, ac nobis adhuc suppetit. Nec scribuntur hæc, ut acidulas cæteras bibitori avertantur, & invitentur ad nostras; sed exercitii gratiâ, & in gratiam illorum, quibus manendum est in alpibus, ibi ad radices alpium, aquâ nobiliorum fontium destitutis; *nec enim cuivis contingit adire corinthum*.

Hâc tamen occasione quæri posset, *utrum defecerit aqua in suis viribus decursu seculi?* Rationes dubitandi possent desumi tam à defectu citatæ *spuma aurei coloris*, ad glaucum vergentis; qualem inter coquendum non vidi: quàm à *tecto*, puteum enim tegit ædicula,

cula, integra, cùm ibi essemus, nec quantum constat excussa. Et vicini de *sono* aquæ nocturno quæsitæ, responderunt, se vel non audivisse ipsum hæctenus vel non attendisse; nos ad puteum stantes eum utique & vidimus & audivimus motum. De odore & sapore fortiore meminerint forsan seniores. Recens quidem effossio & eruptio videtur importare spirituosiores turgentiam, libero fluxu & accessu aeris dissipandam vel exhauriendam: Constantia tamen naturæ circa tales fontes lapidos magna observatur aliàs per secula.

Tales cùm sint acidulæ nostræ, ut cæteræ pleræque omnes nostratium, & exteris cedant tam quantitate contentorum quàm qualitate saporis, utrum ex hoc capite dicendæ sint *inertes*, vel æstimandæ ut *tutiores*? nostrum non est judicare, problema tamen disputationi aptum censemus, cujus ventilatione nos exerceamus, in utramque partem pugnaturi.

Quo ipso tandem accedimus ad *usum aquæ engstingensis*, quem in genere ex conditione sociarum publicè magis notâ facilius præsumimus, ac in specie determinamus ad id, quod illi proprium est, quia urbi minus notum. Interim à priori *aqua* clara, viva, habebitur diluens, eluens; substantia quæ ipsam actuat *salino-aerea*, naturam monebit, movebit; *terra* subtilis in eâ latens modestè siccandi, absorbendi, secum præcipitandi heterogenea corporis nostri, vim promittit. A posteriori procedendum est per observationes, ubi non dubitamus proponere, quæ ex discursu cum incolis, ex relatione vicinorum, nobis suppetunt. Ante omnia miramur *usum* ibi *qs. universalem*, & ferè promiscuum: Testimonio fuit ut dictum fons ad æstatis finem propè exhaustus, tunc non æquè quidem dives in se, sed insuper tamen pro potu pagi & vicinæ expetitus quàm maximè. Communem habet cum cæteris per patriam acidulis hanc approbationem, sc. bibi ab infantibus & senibus, sanis & ægris, &c. (uti e. g. Gœppingæ observavit & retulit Exc. Arch. Dn. D. Moegling.) Forfan ex duplici ratione: *Et benè sapit, nec malè cedit.* Illud verò paradoxum de aquis diversis in alpibus idem suo modo iudicium! Novimus enim alpicolas superiores, inferiores, *aquas* suarum *cisternarum* præferre in potu *aquis vivis* clarioribus abunde fluentibus per subjectas *valles*, provocando inter alia ad casum

potûs largi tempore laborum æstivorum in campo, messe, & præ-
tendendo, suam istam, utcunque nobis eò fortè ascendentibus
non probetur, ut ne equi quidem lubentes bibant, sed fastidiosè re-
cusent, sibi tamen familiarem nec ingratham esse nec periculosam,
modò suppetat recentior, sic bibi liberiùs, audaciùs, securius, secus
ac fieri soleat in vallibus a potu frigido incauto ipsis eò descenden-
tibus malè cessisse observato. Quanquam enim alpes asperiore
frigore minus videri possent siticulosæ, æstivus tamen calor sub
favore anni unius præ altero ipsas quoque satis torret, vel frumen-
ti argumento, quod fortè diu hæere visum brevi tamen maturat effi-
caciter. Quod ergò isti de suâ cœlesti perhibent, id pagi nostri
incolas audivimus etiam audacter asserere de suâ acidula, scil. de
grato & tuto ipsius potu. Nos magnam *consuetudinis* vim esse
non ignari, siquidem & hîc à teneris assuescere multum est, tantis-
per ipsis indulgendo credimus, donec aliter informemur. Non
parum fortè contribuet durum à stirpe genus, quod ad imitatio-
nem illius Itali sine cujuscunque injuriâ dixeris esse pro suis mon-
tibus, uti alpes pro suis incolis.

De miscendo vel temperando *vino* cum aquâ hac acidulâ
quàm benè succedat vel quàm laudem id mereatur, an æquè ac
ipsi consimiles, nobis nondum satis constat. Vix quidem cura
erit de illo vino, quod colitur in vallibus ferè ad ipsas alpes usque,
nam generosum non est. Non nisi spiritu plenum dilui potest, vel
alternabit, cum aquâ. Quod *Verulamius* in hist. vit. & mort. (*Juveni-
li atate, & maximè iis, qui habent ventriculum satis fortem, pro-
dest haustus: bona aqua pura cruda, in introitu lecti.*) hoc aliàs nar-
rarunt experti & laudarunt, quibus per diem erat haustus bonus
boni vini. Perinde ac moris est, in *acidularum curâ prospicere ita
stomacho.* Sed & hæc aqua & vini successio s. alternatio invicem,
latius se extendit per artem, ad ipsas acutas, si non sub nomine
horum duorum simplicium, tamen his similibus & convenientium.

Si vel maximè autem sanis dicantur omnia sana, nec tales alpicolæ
nostrum modò consilium desiderent, quærendum erit porrò de
ægris; ubi si eosdem præcones audias, aqua nostro remedium

etiam

etiam præbet ipsis evporiston & polychrestum. Quandoquidem verò sunt, qui metuunt subesse hyperbolas, & non æquè magnificè de acidulis sentiunt, excipientes, effectus ipsis adscriptos non esse nisi temporarios, imò quandam qs. servitutum inferentes ad repetendum ex consuetudine, & non tam curationem ingravescentium & inveteratorum morborum, quàm præservationem modò leviorum affectuum, ipsis posse concedi: postulatum igitur est non iniquum, ut remedium tale (sensu non malo) empiricum per observationes personarum & morborum, modorum utendi & operandi, & cæteras circumstantias, determinetur accuratiùs.

Ill. Stahl. d. Font. Sal. Rara enim est reflexio super id, quod fit, modò fieri moris sit, nisi quis crasso gravique errore impingens, discat posthac cautius mercari. Sic nostri aquæ potores quæsi de prærogativâ, quam videantur habere præ aliisibi locorum, quàm sint vel sani præ vicinis, vel præserventur à morbis? Contenti suam in genere laudasse, ejus salubritatem deprædicarunt, morbis quidem propriis se non obnoxios, ab epidemiis tamen & communibus nec liberos confessi sunt.

De advenis dixerunt, ipsis *efflorescere quid per cutem* scabiosis, leve, breve, quod imputari soleat huic potui insueto; quæ culpa plurium aquarum novo usui passim adscribi solita transmitti posset, nisi hoc videatur singulare: ab aquâ alpestri sapidâ contingere, quod à mollioribus modò, vel potiùs, videretur metuedum, & deducendum ab impuritate alterius generis & regni, siquidem scabies causam velit habere animatam, cum hîc particulæ subtiliores acriusculæ per diaphoresin quærentes exitum possint sufficere.

Illam magis attendi meretur observatio, quâ ferunt, morbum quempiam *in fieri & corpore latentem* adhuc, vel causam occultam visceribus inhærentem, *moveri* harum acidularum potu, ut in actum erumpat; ad duplicem explicationem, vel in bonum, siquidem natura rectè agens superior evaserit victrix, vel in malum, promovendo fatum importunè, intempestivè, motâ qs. camarinâ; (uti aliàs externi quidam tulerunt prædicatum, noli me

tangere.) Ex capite quidem tam frigiditatis quàm saporis acris, cui ferendo non sint pares personæ teneriores, pectore inprimis & stomacho infirmiores, mobiliore, illud deducemus; *remedium* autem huic periculo quæsitum fuit olim in *disp. inaug. d. aq. medic.*

Respectus ad *alvum* variè se habet: Fuit, quem in curâ superveniens fluxus non deterruit, quin pergeret, & observaverit, huic suum fuisse modum; sub congruâ utique diætâ, & non nullâ pharmaciâ. Fuerunt autem plures, queruli per curam de *alvo tardâ*, siccâ, quod solenne est sub & à potu cæterarum quoque acidularum nostrarum, adeò ut omnis temporis practitorum instructiones dederint consilia huic molestiæ: Quæ utrum debeatur *alumi- ni*, quod hujusmodi aquis inesse dicebatur, judicari poterit ex supra dictis; aliæ nisi alcali vel enixo fuerint benè foetæ, vim movendi per se non exferent. *Per accidens* autem major bibitarum quantitas, vel æstas, bilis, refrigeratio, diætâ, &c. *alvum* fortè perturbarunt. Non æquè huc tendunt acidulæ, quin hinc naturam qs. avertunt, *ducendo ad urina vias*, ubi ferè tantum alteri de- dit, quantum alteri accedit, ut ferè ambiguum sit, quid prioris ha- beat rationem quid posterioris, nisi quòd res tales soleant ire per circulum. *Listerus* ad *Sanctorium* ab aq. medicat. metuit suæ per- spirationi insensibili, hinc ut alibi, sic ad aph. 67. l. 3. (*Aqua potatio insensibilem perspirationem impedit, auget tamen sensibilem.*) in exemplum ad latus ponit quidem ferrugineas, sed sub com- muni cum nostris respectu, scil. reddi eodem pondere intra 3. cc. à potu horas per urinæ itinera. Ab hâc diuresi illud diaphoreseos præjudicium. *Igitur de istiusmodi aquis per dies plures immodicè potandis, ut moris est, quatenus iste aphorismus verus sit, ii videant, qui has agrotis suis propinant.* Profectò si insensibilis perspiratio tan- tum ab iis minuatur, quantum sensibiles evacuationes per urinam dejectionemve vehementer augeantur, corpori graviter damnosa futura sunt, certè valetudinariis. At insensibili perspirationi, utpote omnium evacuationum longè primaria, summoperè cavendum est. Poterit ergò observari & applicari suo modo huc aph. 14. *Robustus ciborum plenitudinem absorbit per insensibilem transpirationem: mi-*

nus robustus per urinam : debilis magnâ ex parte per chyli corruptionem.

Sed & à Patrono aquæ nostræ audivimus laudes ipsius ad *Colicam*. Constat autem ex *Dispp. Avitis & Paternis d. Col spasm. & par.* acidulas olim morbo à calore debili, cui carminativis calidis sit opus, paradoxè opponi visas, præter tamen opinionem ipso usu non modò salubres fuisse comprobatas, sed & de affectu & causâ alium evicisse conceptum, & confirmasse curationem per temperata & temperantia, quin frigida. Sed de hoc non satis constat, utrum hodie à *Colicâ* tali liceat *concludere ad* sublatens, quod extimo planetarum respondeat, *metallum*? Scil. quid Alpi- bus cum Mangonio vinorum? Quasi verò impostura non rectè fuerit dicta mundi anima ab archiatro pontificio. De ludimagistro quidem relatum nobis olim, qui non dubitaverit asserere bonâ ut putabat fide, reverà malâ, vinum sic ex tempore, in nuptiis e. g. edulcoratum, ibi locorum hospitibus, maximè fœminis, sapuisse benè, & bibitum fuisse innoxie. Sed docuit tempus sequens, cavere. Multum autem importat modus, dosis, circumstantiæ, & variat effectus, prout in subjectum diversum ceciderit causa. Verùm de his ex professo actum fuit olim sub præsidio Exc. Arch. & Prof. Dn. D. *Zelleri* diss. singulari.

Sunt denique subinde dubia symptomata, quæ in antecessum animos tenent suspensos, utrum inchoandum, æquè ac in progressu, an pergendum cum acidulis, quin rationem exercent de præterito, in reddendâ causa, & cautè distinguendo in posterum, cui sint in casu simili suadendæ, dissuadendæ. Inter illa censemus & *Catarrhos*, dum subrauci, tussientes, prætendunt, quin observantur inde non passi exacerbationem, sed potum suspectum superasse feliciter, & sic tulisse, cui ferendo vix videbantur pares. Quid ætas, æstas, temperamentum sanguineum, importaverit, cum Opp. erit consultandum. De *Ictericò* quodam audivimus nuper consultationem fuisse ambiguum, successum tamen felicem, prævalente

sc. usum aquæ nostræ suadentium autoritate. Et mererentur attendi circumstantiæ plures, & possent dari regulæ pro usu legitimo: Verùm ista modò sufficiant, cum Deo & die perficienda. Superfunt

COROLLARIA.

Globus nuper, luminis & cursus mirum quanti, certè tanti, ut tam Venetiis fuerit visus quàm Tubingæ, an Meteoron Igneum? Fuit ex nostris, ferè ante seculum, qui similem (sed, quod nos vexat, in plagam oppositam) conspicatus hoc negavit, ex rationibus sanè multis & fortibus, substitutâ ideâ benè aliâ, eo ipso singularis itaque dignus, cujus vel hâc occasione renovetur memoria: sc. B. Schickardi.

Vidimus nuper Rusticæ vetulascentis paroxysmos, queis ab anno est obnoxia, quassatorios lateris dextri, & audivimus præconium pænitentia voce qs. fracta, mirabundi convenientiam cum inspiratis, quibuscum tamen ipsi nihil fuit commercii. Utrum principium tallium actuum sit anima, vel genius, quem ipsa prætendit, si placet, disputabimus, memores quinti in 1. aph. 1.

Sed & dandum aliquid amicis commendantibus admiranda metallifodinæ priùs laudatæ, juxta ordinem quidem quatuor elementorum: Quàm mirum statim est phænomenon Ignis subterranei! Non spontè, sed à lampade fossoris propius admotâ, primùm emicuit flammula, qualis à vini spiritu cærulea, lambens qs. tractum venæ, innoxia diu, sed progressu adurens fossorum minus cautos, aliàs flatu extinguenda. Duo sunt ibi: Saxum nigrum fissilis natura, non tamen æquè ac alibi in laminas scissile, & marcasita: Illud bituminosum, hæc sulphurea; Sed flamma est inodora. De isto vid. Jonston. in Thaum. illam apud Stahl. d. Vitr. Ceterùm metalli exhalationes, coruscationes, auswitterungen, dabit Becherus in phys. subt. Plura scriptores Itali; add. Obs. Exc. Dn. D. El. Camer. in Diss. Taurin. p. 328.

Non minus ibi singularis est modus aeris: Diu standum fuit folibus amplis fortiter, ut durare potuerit in puteis tam vita quàm lampas fossorum, sed postquam deventum est in profundum vel 100.

orgyia-

orgyiarum, vivitur ibi satis commode, nec opus est amplius ullo folium flatu, nec hac extinguitur, nec illa periclitatur. Cum nobis non constet de ratione, quâ externus superus aer cæperit eò descendere liberior, adeò vegetè, an ergò per saxum vel venam erumpit & exspirat modo quodam raro, ceu prætenditur, aura quadam elastica? Æstas docebit, quantum hoc debeat hyemi.

Porro, quanquam sicci fuerint putei post primum inferiores, habet tamen tertius & quartus aquam in fossulâ collectam, odoris sulphurei, saporis salsi, testimonio lunæ ibi nigricantis, hinc cubulorum crepitantium. Incerta adhuc nobis est ejus origo, videtur autem operæ pretium ob has qualitates in eam inquirere. Pulveris pyrii toties pro effringendis saxis accensi an etiam habenda ratio?

Denique terra ibi occultat saxum illud nigrum, ad tantam profunditatem idem, & cum extensione in longum & latum ad multa milliaria. Per illud decurrit vena spatii pyritifera; Sub hoc videtur latere metallum nobilius. Interim se obtulerunt fluores, lapides figurati, &c. Sed paradoxon cateris majus & recentius dedit vena nuper in imo aperta. Dum enim ipsam prosequuntur fossores, vident evolare nescii quid, cum stupore, sc. Insecta; quale nobis quoque oblatum, in calore hypocausti qs. reviviscens, anelytron, quadripenne, duabus antennis simplicibus longis, & præter caudam brevem longiore aculeo præditum, fuit coloris nigro-flavi. Hinc jam disputent nobiscum, qui volent, utrum hæc ex familiâ vesparum & crabronum, in tam profundo & solido, fuerint recens genita, vel ab olim hinc relicta, vel per præstigias huc delata? Bufones quidem & pisces fossiles Helmontius & Luydius, Theophrastus & Agricola, &c. tradiderunt; eorum & mentionem fecit Jonstonus l. c. pag. 175. 428. quibus tamen adde pag. 174. de carne fossili: Sed contra tale quid protestantur nostri omni modo, etiam negant, adhesisse illa modo in superficie, vel latuisse in rimâ vetustâ, sed tenent fuisse, venisse, in & ex recens effracto saxo duro. Acute lusit, qui cum evolarent prima præcise tria, symbolon ea dixit trium principiorum chymicorum, salis, sulphuris & mercurii.

SOLI DEO GLORIA.

Pre-

